

2015-12-30

Dnr: 501-10174-2015
(Länsstyrelsen Dalarna)

Anteckningar från

Workshop om projektet hälsofrämjande processer som drivkraft för miljömål och hållbar utveckling, den 18 nov. 2015 på Naturvårdsverket

Ur inbjudan:

Till: Nationella myndigheter i NV:s samverkansgrupp för miljömålen, Länsstyrelsernas miljömåls-samordnare, Länsstyrelsernas nätverk för social hållbarhet, Sveriges kommuner och Landsting och andra intresserade

RUS/Länsstyrelserna i samverkan, tillsammans med länsstyrelserna och landstingen i Västerbotten och Dalarna samt Borlänge, Ludvika och Umeå kommuner driver sedan hösten 2014 projektet *Hälsofrämjande processer som drivkraft för miljömål och hållbar utveckling*. Detta sker som ett led i en ambition att lyfta fram hur vi kan arbeta med generationsmålet och synergierna mellan den miljömässiga och sociala dimensionen av hållbar utveckling.

I projektets del 1 revideras och anpassas tidigare kunskapsmaterial som tagits fram om hälsofrämjande processer och miljö till ett aktuellt kunskapsmaterial. I del 2 produceras en konkret handledning för verksamheter inom länsstyrelse, kommun och landsting, om hur hälsofrämjande kan användas som drivkraft i arbetet för miljömål/hållbar utveckling och bredda basen av aktörer i arbetet. Projektets resultat ska publiceras vintern-våren 2016.

Vi inbjuder till denna workshop i syfte att få synpunkter på materialet som hittills tagits fram och inspel inför färdigställandet. Till workshopen kommer ett råmanus för del 1 att finnas och för del 2 föreligger ett utkast. Det är framför allt del 2 som workshopen fokuserar och som vi behöver inspel till vid denna workshop. Materialet skickas ut senast en vecka före workshopen.

Workshopen är samma dag som Naturvårdsverkets verkstad för hållbara livsstilar (inom ramen för FN:s tioåriga ramverk för hållbar konsumtion och produktion), som börjar kl. 13.00. Vi hoppas detta förenklar deltagande för dem som vill vara med på båda arrangemangen.

Kontakt: Projektledare Johan Halberg, Landstinget Dalarna, johan.hallberg@ltdalarna.se, 076-770 76 50. Magnus Eriksson, RUS, magnus.eriksson@lansstyrelsen.se, 010-22 50 280.

Deltagare:

Maria Nilsson, Landstinget i Västerbotten/Umeå universitet
Jarl Hammarqvist, Trafikverket
Pelle Boberg, Naturvårdsverket
Erik Göthlin, Länsstyrelsen Örebro
Marta Fallgren, Landstinget i Uppsala
Patricia Vilchis Tella, SEI
Erica Eneqvist, SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut
Annelie Karlsson, SP

Hilda Wenander, Lunds universitet/SP
Susanne Dahlberg, Länsstyrelsen Skåne
Elin Westin, Folkhälsomyndigheten
Eva Mikaelsson, Länsstyrelsen Västerbotten
Anna-Karin Bilén, Länsstyrelsen Blekinge
Magnus Eriksson, Länsstyrelsen Dalarna/RUS
Johan Hallberg, Landstinget i Dalarna

Återgivningen av vad olika personer sagt är inte ordagranna citat.

Presentation av projektet och utskickat material

Inför mötet var utskickat utkast till del 1 (kunskapsmaterialet) och disposition för del 2 (handledningen). Johan presenterade detta material utifrån en presentation, se denna.

Diskussion om projektets del 1

Jarl: Hur får vi saker att hända? Hur påverkar vi samhällsprocesser? Teori behövs, men mest praktik (därför del 2 viktigast). Cykling motiveras bättre med hälsoargument än klimat. Johan: Det är inte teoridelen som i första hand ska kommuniceras. Viktigt att skapa acceptans för politiska beslut och hälsofrämjande är ett sätt att göra det.

Jarl: Viktigt att målgruppen för materialet är definierad. Johan: Beställaren RUS huvudmålgrupp är de som berörs av miljömålsarbetet, men detta arbete bör vara av intresse för många. Inte minst är det ett sätt att motivera politiker. Eva: Sätt att kommunicera miljömål, men dem som inte är så insatta.

Susanne: För att kommunicera detta till allmänheten behöver det vara enklare. Ett projekt om det goda livet skulle kunna initieras!

Erik: Kom att tänka på boken Lyckad nedfrysning av herr Moro som delades ut för många år sen. Det var en kampanj för att få folk att välja vårdutbildning, vilket inte var så självklart, men det blev en uppmärksam kampanj. Befolkningen måste efterfråga något annat än vad de efterfrågar idag om miljömålen ska kunna nås. Hitta ett sätt att få dem att göra det.

Susanne: Hållbarhet kommer bli mer i fokus nu på länsstyrelserna. För kommunerna passar det också bättre att prata hållbarhet än miljö. Eva: Hängrännor behövs.

Representanterna från SP berättade om sitt projekt hållbara livsstilar (initierat av Västra Götalandsregionen). Detta jackar väl in i RUS projekt. Ex. mindre kött för klimatet, men också hälsofrämjande. Beteenden handlar mycket om samhällsstrukturer. Det behöver finnas stödjande strukturer i samhället, och attraktiva sådana.

Marta: projektet har bra upplägg. Miljömål är bra för att kommunicera utmaningar, men ger ej vision och motivation. Saknar visionsdiskussion i samhället. Del 2 viktig. Jarl: problem med miljömålen att ingen är ansvarig för dem. Det behövs visioner.

Johan: Hälsofrämjande lyfts nu mer i samhället. Kommission för jämlik hälsa tillsatt och i Dalarna och flera andra län och kommuner sker samling för social hälsa. Folkhälsoarbete har tidigare setts som något för sig och inte som en strategisk fråga för samhällsutvecklingen. Kanske bättre att tala om social hållbarhet än folkhälsa.

Maria: Bekräftade Johans bild utifrån sitt arbete. Kopplingen klimat och hälsa märks också mer.

Susanne: I en Skånekommun tar man fram livskvalitetsprogram där både miljö och folkhälsa avhandlas. Bra, men också risk att det blir för fluffigt. SP: Om man bara har program för folkhälsa finns risk att man inte fångar in synergierna till de andra samhällsfrågorna. Bra att lyckas driva arbetet tillsammans och få alla med, men utan att förlora skärpan.

Eva: projektet riktar sig främst till länsstyrelse och landsting/kommun, men det gäller också att påverka alla andra som gör saker i samhället.

Magnus: Ser att ett viktigt syfte med projektet är att koppla de sociala målen med miljömålen och att få dem arbetar med respektive att prata mer med varandra.

Elin: Viktigt att det som står i del 1 är aktuellt. Ex. bör senaste fördjupade utvärderingen av miljömålen refereras snarare än den tidigare. Bra med referenser. Sammanfattning behövs.

Diskussion om projektets del 2

Jarl: Vad är verktyget? Landmärkena är inget verktyg, det behövs konkreta handgripliga verktyg i del 2. Johan svarade att ambitionen är att del 2 ska ge konkreta verktyg och frågade om deltagarna saknar något i den utskickade dispositionen.

SP: Saknar att det definieras vilken regional/lokal rådighet och möjlighet som finns hos olika aktörer. Vidare att de lever efter övertygelsen att det är i städer och regioner mycket händer av betydelse för samhällsutvecklingen. I SP-projektet har de stött och blött frågan om konkreta verktyg och de tar fram en verktygslåda. Verktyg är HUR och inte VAD. Något att hålla i handen.

Johan: Viktigt är också att underlätta samverkan. Landmärkesmodellen funkar som en gemensam utgångspunkt för en diskussion och utifrån det kan saker hända. Samverkanskompetens är ett område vi måste lära oss mer om. Och undvika fallgripas.

Marta: Bra med tydliggjord ansvarsfördelning och indelning i olika verksamheter, men saknar rubrik samverkan. Jarl: Ska man samverka måste man samverka mot någon riktning. Landmärkena är bra, men vad vill vi konkret. Hur får vi 1 + 1 och bli mer än två.

Eva: Del 2 borde också rikta sig till nationella myndigheter och även departement. Skolan viktig. Jarl: Även hållbarhetschefer på stora företag. Johan: Det är kanske lite för avgränsat nu

Erik: För mig är detta ett material som kan användas för att inspirera någon i olika sammanhang. Också ett verktyg vid planering.

Erik: Det behövs enkelt PPT-material med bilder. Maria: Det behövs exempel med övningar.

Maria: Att hålla dessa frågor levande över tid kräver något extra.

Susanne: Samhällsekonomisk analys borde också finnas med i del 2. Jarl: Räkneexempel behövs då. Verktyg finns för detta, men mycket outvecklade.

Erik: Det är politik i detta. Vad vill vi ha för samhälle? Johan: Landmärkena handlar om basala mänskliga behov. Johan gav exempel där diskussion utifrån landsmärkena skapat samförstånd mellan politiker från olika partier.

Magnus: Landmärkena bra, men vi får inte låta dem skymma målen. För länsstyrelserna är de uppsatta målen viktiga att kommunicera. Erik: Ingen riks att målen skymms. Vårt uppdrag är att verka för miljömålen. Vilka verktyg och metoder vi använder för detta väljer vi. Johan: Landmärkena är ett sätt att sälja in målen. Eva: Man måste inte använda och nämna landmärkena vid namn, men man kan ha med dem ändå.

Jarl: Man ska bejaka komplexitet, men samtidigt försöka göra det så enkelt som möjligt. Tror på exempel. Hur tillämpa detta vid flyktingmottagande exempelvis.

Erik: Hälsofrämjande och landmärkena är lite som nudging, att knuffa lite för hållbarhet. Miljömålen lider av att det är en miljöfråga, då är landmärkena mycket bättre. Susanne: Landmärkena ger ett argument till.

Jarl: Vi är dåliga på att följa upp resultat.

Summering av diskussionerna och fortsatt arbete

- Synpunkter på del 1 kan lämnas fram till början av det nya året.
- Målgruppen för materialet kanske ska vidgas något.
- Samtal med RUS samhällsekonomiska resurs om hur den aspekten kan tas med.
- Bilder, PPT-material behöver tas fram i anslutning till det övriga materialet.
- Del 2 skickas ut för synpunkter när den är klar.
- Exempel ska finnas i del 2. Goda exempel och andra tas gärna emot.
- Projektet och materialet blir färdigt vid halvårsskiftet 2016.
- Förslag på forum där materialet kan presenteras och kommuniceras tas gärna emot. Eventuellt blir det också ett särskilt möte/seminarium.
- Alla synpunkter lämnas till Johan Hallberg: johan.hallberg@ltdalarna.se, 076-770 76 50.

Avslutande runda där alla fick säga något:

Maria: Bra möte. Del 1 också viktig. Viktigt att vi hamnar i ett nytt spår och inte två gamla.

Jarl: Vi lever i lika världar och ekonomiska aspekter väger tungt.

Erik: Syftet var att ge er inspel och det har ni fått. Viktigt att materialet blir konkret.

Marta: Jättebra jobb detta.

Eva: Bra möte. Hopas materialet blir användbart. När man jobbat länge med miljömålen vet man att de är svåra att kommunicera. Att koppla till sociala aspekter och människan bra. Naturvetenskap räcker inte.

Patricia: Jätteviktigt arbete ni gör. Kopplar till SEI:s arbete med hållbara livsstilar inom ramen för FN 10 YFP. En utmaning. Rikta oss till andra sektorer som ex. hälsa viktigt i vårt arbete.

SP: Väldigt givande. Dessa perspektiv tillför något till vårt projekt.

Susanne: Bra, viktiga frågor. Här kan vi nå framgång. Berikar såväl miljö- som folkhälsoarbetet.

Elin: Ser också potential i detta. Grundtankarna är viktigt, men sen kan det göras på olika sätt.

Anna-Karin: Bra möte och projektet är bra sätt att kommunicera miljö. Människors hälsa centralt och berör mycket.

Magnus och Johan tackade deltagarna för bra möte och goda bidrag.

En bakgrund till projektet (ur projektplanen):

Generationsmålet's strecksats om hälsa lyder: "Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas." Strecksatsen uppmärksammar behovet av att tydliggöra sambanden mellan miljömål och folkhälsa både i lokala och regionala insatser.

Det hälsofrämjande perspektivet är centralt i modern folkhälsopolitik som i sin tur är en viktig del i den sociala dimensionen för hållbar utveckling. De nationella miljökvalitetsmålen belyser den miljömässiga dimensionen. Generationsmålet's strecksats öppnar upp för att man i högre grad än idag tar fasta på de synergieffekter som kan ses när man närmare betraktar de samband som finns mellan miljömål, sociala mål och andra samhällsmål. Man kan härigenom, utöver intressanta synergieffekter och bättre hantering av målkonflikter, förvänta sig ett både bredare och djupare intresse i arbetet att nå uppsatta miljömål och folkhälsomål.

En ökad förståelse för sambanden mellan folkhälsomål och miljömål underlättar samverkan inte bara mellan olika aktörer såsom länsstyrelse, landsting/region och kommun utan även inom myndigheterna mellan olika förvaltningar. Det är särskilt angeläget på kommunal nivå där de viktigaste insatserna i såväl social som fysisk samhällsplanering sker idag.

I Dalarna har landstingsläkaren Johan Hallberg utvecklat konceptet *Sju landmärken för hälsa och hållbar utveckling* som visar synergier mellan miljömål och folkhälsomål och ger en praktisk utgångspunkt för att tillämpa dem. Modellen tydliggör hur hälsofrämjande processer stödjer hållbar utveckling såväl ekologiskt, socialt och ekonomiskt och är framtagen i samarbete med Socialstyrelsen i anslutning till deras miljömålsuppdrag.

Konceptet är introducerat i Dalarnas miljömålsarbete och används även av Landstinget Dalarna i deras folkhälsoarbete särskilt i samarbetet med länets kommuner. Även andra län och kommuner utanför Dalarna har visat intresse för hälsofrämjande processer som ett stöd för miljömål och hållbar utveckling i stort.

Ett viktigt resultat av projektet blir en skriftlig handledning för hur länsstyrelser samt andra regionala och lokala aktörer kan arbeta med att introducera det hälsofrämjande perspektivet i arbetet för miljömålen i synnerhet och hållbar utveckling i allmänhet. Handledningen tar fram såväl konkreta åtgärder som metoder för att underlätta ledarskap, samverkan och delaktighet i detta arbete.

Projektet ska också bidra till muntlig kunskapsförmedling, erfarenhetsutbyte och spridning av goda exempel mellan länen. Projektet ska ha en kontaktyta gentemot pågående nationellt och internationellt arbete inom området. Projektet ger dessutom nationella myndigheter, särskilt Folkhälsomyndigheten, en regional kontaktyta till nytta för deras arbete.

Målgrupp för arbetet är länsstyrelserna, men även landsting, kommuner och nationella myndigheter. Målgruppen är hela myndigheten/organisationen och dess verktyg. Särskilt viktig målgrupp är länsstyrelsernas miljömålssamordnare och regionala folkhälsoplanerare.

Det traditionella miljöarbetet behöver kompletteras på alla nivåer och med nya strategier både för ökad genomslagskraft och för ökad motivation till agerande hos ledare i olika sektorer och hos bredare grupper i samhället. Det krävs ett innovativt arbete som ”inte bara handlar om teknisk innovation utan också om innovativa sätt att tänka och förstå (kunskapsteoretiska och metodologiska innovationer) och kring hur vi agerar (sociala, beteendemässiga, organisatoriska, institutionella och politiska innovationer)” säger Europeiska Miljöbyrån (EEA 2013).

Den rapport som tas fram i projektet belyser möjligheterna till sådan helhetssyn och integrering av angelägna samhällsmål genom att systematiskt stödja och stimulera de hälsofrämjande processer som också stödjer en hållbar samhällsutveckling såväl ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Rapporten kommer presentera *hälsofrämjande* som en universell och integrerande princip som bör ingå i strategier för hållbar utveckling. Till detta perspektiv fogar rapporten ett verktyg *Sju landmärken för hälsa och hållbar utveckling* som kommunicerar de grundläggande hänsyn genom vilka människors basala behov ges möjlighet att tillgodoses.

/Johan Hallberg, Landstinget Dalarna